

บทที่ 8

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา แบบวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ (descriptive correlational research) ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ รวมทั้งความสามารถในการทำนาย โดยใช้แบบจำลองการส่งเสริมสุขภาพของเพนเดอร์ (Pender, 1996) เป็นกรอบแนวคิด

ลักษณะประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นผู้สูงอายุในจังหวัดนครสวรรค์ โดยกำหนดคุณสมบัติกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. เป็นผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไปทั้งเพศชายและหญิง ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนครสวรรค์
2. มีการรับรู้ปกติ โดยประเมินจากแบบตรวจสอบทางสติปัญญา (Mental Status Questionnaires) (Kahn, Goldfab, Pollack, & Peck, 1960) ผ่านเกณฑ์ 8 ข้อ ใน 10 ข้อ
3. ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง กำหนดโดยใช้ตารางประมาณค่าอำนาจการวิเคราะห์ทางสถิติ (power analysis) (Polit & Hungler, 1995) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญที่ .05 อำนาจการทดสอบ (power) กำหนดที่ .80 และขนาดของความสัมพันธ์ของตัวแปร (effect size) ที่ .20 จากการเปิดตารางจะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 197 ราย ผู้วิจัยเพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็น 200 ราย เพื่อให้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างสามารถเป็นตัวแทนประชากรที่ดี. การเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นการเลือกแบบหลายขั้นตอน (Multistage sampling) จากจำนวนทั้งหมด 13 อำเภอ กับ 2 กิ่งอำเภอ โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย มา 5 อำเภอๆ ละ 1 ตำบลๆ ละ 2 หมู่บ้าน ได้ทั้งหมด 10 หมู่บ้าน สุ่มผู้สูงอายุหมู่บ้านละ 20 คน ได้ผู้สูงอายุรวมทั้งสิ้น 200 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ ความเพียงพอของรายได้ ศาสนา และโรคประจำตัว

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ใช้แบบประเมินแบบแผนชีวิตที่ส่งเสริมสุขภาพของวอล์คเกอร์ (S. N. Walker, Personal Communication, January 13, 1999) ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 52 ข้อ ครอบคลุมพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ 6 กิจกรรม คือ

ความรับผิดชอบต่อสุขภาพ	มีจำนวนข้อคำถาม	9	ข้อ
กิจกรรมทางกาย	มีจำนวนข้อคำถาม	8	ข้อ
การเจริญทางจิตวิญญาณ	มีจำนวนข้อคำถาม	9	ข้อ
สัมพันธ์ระหว่างบุคคล	มีจำนวนข้อคำถาม	9	ข้อ
การจัดการกับความเครียด	มีจำนวนข้อคำถาม	8	ข้อ
การบริโภคอาหาร	มีจำนวนข้อคำถาม	9	ข้อ

ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ คือ ไม่ปฏิบัติ ปฏิบัตินานๆครั้ง ปฏิบัติบ่อยครั้ง และปฏิบัติเป็นประจำ โดยกำหนดคะแนนดังนี้

ระดับคะแนน 1 หมายถึง กิจกรรมนั้นไม่เคยปฏิบัติเลย

ระดับคะแนน 2 หมายถึง กิจกรรมนั้นปฏิบัตินานๆครั้ง

ระดับคะแนน 3 หมายถึง กิจกรรมนั้นปฏิบัติบ่อยครั้ง

ระดับคะแนน 4 หมายถึง กิจกรรมนั้นปฏิบัติเป็นประจำสม่ำเสมอ

การแปลความหมายของคะแนน พิจารณาจากค่าเฉลี่ยของแต่ละบุคคล (คะแนนรวมหารด้วยจำนวนข้อ) โดยมีคะแนนเต็มอยู่ระหว่าง 1-4 แล้วนำมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยรวม แปลความตามเกณฑ์ดังนี้ (Pender, 1987)

ค่าเฉลี่ย 1.00-2.19 หมายถึง ปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับต่ำ

ค่าเฉลี่ย 2.20-2.59 หมายถึง ปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับพอใช้

ค่าเฉลี่ย 2.60-2.99 หมายถึง ปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.00-3.39 หมายถึง ปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับดี

ค่าเฉลี่ย 3.40-4.00 หมายถึง ปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับดีมาก

ส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์การรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามแนวคิดการส่งเสริมสุขภาพของเพนเดอร์ (Pender, 1996)

จำนวน 12 ข้อ ลักษณะการวัดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ คือ เห็นด้วย ไม่แน่ใจ และไม่เห็นด้วย โดยกำหนดการให้คะแนนดังนี้

ข้อคำถามด้านบวก			ข้อคำถามด้านลบ		
ถ้าเลือก	เห็นด้วย	ได้ 3 คะแนน	ถ้าเลือก	เห็นด้วย	ได้ 1 คะแนน
	ไม่แน่ใจ	ได้ 2 คะแนน		เห็นด้วย	ได้ 2 คะแนน
	ไม่เห็นด้วย	ได้ 1 คะแนน		เห็นด้วย	ได้ 3 คะแนน

การแปลความหมายของคะแนน ซึ่งพิจารณาจากค่าเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยรวมน้อยกว่าคะแนนกึ่งกลางของแบบสัมภาษณ์ หมายถึง มีการรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพน้อย

คะแนนเฉลี่ยรวมมากกว่าคะแนนกึ่งกลางของแบบสัมภาษณ์ หมายถึง มีการรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพมาก

การควบคุมคุณภาพเครื่องมือ

สำหรับแบบสัมภาษณ์พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ผู้วิจัยนำมาแปลและตรวจสอบการแปล (back translation) โดยผู้เชี่ยวชาญทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษจำนวน 3 ท่าน แปลกลับเป็นภาษาอังกฤษ แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องของการแปล และแก้ไขตามข้อเสนอแนะ เพื่อความถูกต้องและเหมาะสมก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

การหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์การรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพไปตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วยอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์อายุ 3 ท่าน และอาจารย์ทางด้านการส่งเสริมสุขภาพ คณะศึกษาศาสตร์ 2 ท่าน คำนวณหาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (content validity index) ได้ค่าเท่ากับ .90 หลังจากนั้นนำเครื่องมือมาปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิก่อนที่จะนำแบบสัมภาษณ์ไปคำนวณหาความเชื่อมั่นกับผู้สูงอายุที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง

การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้กับผู้สูงอายุ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง คือผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครสวรรค์จำนวน 15 ราย นำผลที่ได้ไปคำนวณหาความเชื่อมั่น

ด้วยการวัดซ้ำ (test-retest) โดยเว้นระยะห่าง 1 สัปดาห์ จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาคำนวณหาความสัมพันธ์โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) ผลการทดสอบ แบบสัมภาษณ์การรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ได้ค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .89 ส่วนแบบสัมภาษณ์พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ เนื่องจากมีข้อคำถาม 1 ข้อที่ผู้สูงอายุไม่สามารถเลือกคำตอบได้ คือข้อคำถาม อ่านฉลากแสดงปริมาณสารอาหารข้างาภาชนะที่บรรจุอาหารสำเร็จรูป เนื่องจากมีผู้สูงอายุบางท่านรายงานว่าไม่เคยซื้ออาหารสำเร็จรูปที่บรรจุกระป๋องหรือกล่อง จึงไม่มีโอกาสตัดสินใจเลือกในการทำกิจกรรมนี้ ซึ่งส่งผลทำให้จำนวนของกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกันในแต่ละข้อคำถาม ผู้วิจัยจึงพิจารณาไม่นำข้อคำถามนี้มาคิดคะแนนและคำนวณหาความเชื่อมั่นจากคะแนนแบบสัมภาษณ์เป็น 51 ข้อจาก 52 ข้อ ได้เท่ากับ .85 ดังนั้นคะแนนรวมพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในครั้งนี้จะเท่ากับ 51-204 คะแนน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง วิธีการเก็บข้อมูลในครั้งนี้เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือผ่านคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดนครสวรรค์ และสาธารณสุขอำเภอทั้ง 5 อำเภอที่สุ่มคัดเลือกไว้ เพื่อขออนุญาตในการเก็บข้อมูลกับผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตอำเภอที่จะศึกษา

2. หลังได้รับอนุญาตแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

- 2.1 ผู้วิจัยเข้าพบ หัวหน้าสถานีอนามัยตำบล กำนันและผู้ใหญ่บ้าน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยและขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- 2.2 ผู้วิจัยสำรวจรายชื่อ และที่อยู่ของผู้สูงอายุในแต่ละหมู่บ้านที่ได้สุ่มคัดเลือกไว้จากเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย เพื่อนำมาสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ตามคุณสมบัติที่กำหนด

- 2.3 ผู้วิจัยเข้าพบผู้นำชุมชน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ผู้วิจัยดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่างดังนี้

- 3.1 ผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่าง ตามรายชื่อและที่อยู่ที่ได้สุ่มได้ จากนั้นแนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์และขออนุญาตในการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งชี้แจงการพิทักษ์สิทธิ

3.2 เมื่อกลุ่มตัวอย่างอนุญาต ผู้วิจัยจึงทำการประเมินการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่าง ถ้าผ่านเกณฑ์ 8 ข้อใน 10 ข้อ ผู้วิจัยจึงดำเนินการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ โดยการอ่านข้อคำถามให้ผู้สูงอายุตอบ ในกรณีที่ผู้สูงอายุไม่ผ่านเกณฑ์ประเมินการรับรู้ หรือไม่พบในขณะไปสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะทำการสุ่มเลือกผู้สูงอายุที่สุ่มเผื่อไว้แล้วแทนที่

4. ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง มาวิเคราะห์คะแนนตามวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS/FW (statistical package for the social science/for window) กำหนดระดับนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ ความเพียงพอของรายได้ ศาสนา และโรคประจำตัว นำมาแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ

1.2 วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของอายุ คะแนนการรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ และคะแนนพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ

2. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่าง เพศ สถานภาพสมรส กับการรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ และพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพอยท์ไบเซรียล (point biserial coefficient of correlation)

3. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่าง อายุ ระดับการศึกษา รายได้ กับการรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพและพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

4. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนการรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ และพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

5. วิเคราะห์หาความสามารถในการทำนายพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ของ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ และการรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis)

เนื่องจากการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ ได้กำหนดไว้ว่าตัวแปรที่นำมาคำนวณจะต้องเป็นตัวแปรที่วัดในระดับอันตรภาค (interval scale) ขึ้นไป ดังนั้นในการคำนวณ ผู้วิจัยปรับตัวแปรที่วัดในระดับนามบัญญัติ (nominal scale) ให้เป็นตัวแปรที่วัดได้ในระดับอันตรภาค โดยปรับให้เป็นตัวแปรหุ่น (dummy variable) ก่อนนำมาคำนวณ (Polit & Hungler, 1995) ดังนี้

เพศ	กำหนดให้	ชาย	เท่ากับ	1
		หญิง	เท่ากับ	0
สถานภาพสมรส	กำหนดให้	คู่	เท่ากับ	1
		โสด/หม้าย/หย่า/แยก	เท่ากับ	0

ในการทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคล การรับรู้ประโยชน์ของ พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การ พิจารณาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามเกณฑ์ของมัวร์ (Munro, 1997) ที่ได้กำหนดดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($+r$, $-r$)

ค่าระหว่าง 0.00 - 0.25 แสดงว่า มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำมาก

ค่าระหว่าง 0.26 - 0.49 แสดงว่า มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

ค่าระหว่าง 0.50 - 0.69 แสดงว่า มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

ค่าระหว่าง 0.70 - 0.89 แสดงว่า มีความสัมพันธ์ในระดับสูง

ค่าระหว่าง 0.90 - 1.00 แสดงว่า มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก